

Vad påverkar priset på svenska havskräftor?

- Priset på havskräftor beror på utbud och efterfrågan. Vissa egenskaper som storlek och kvalitet har en inverkan på priset och dessa egenskaper beror bland annat på fångstområde, fiskeredskap och hantering.
- Minskade fångster (till följd av EU:s skrotningsbidrag) och stigande priser på den svenska marknaden har minskat betydelsen av exportmarknaden. Idag exporteras uppskattningsvis 20-25 procent av fångsten jämfört med 80 procent för fem år sedan.
- Marknaden efterfrågar en differentiering av kräftorna efter storlek och kvalitet och sorterade havskräftor ger bättre betalt. Marknaden verkar efterfråga en finare uppdelning på storlekkategori än vad som är lagstadgat, men ett enhetligt system inom branschen för detta saknas.

Inledning

Havskräftor svarar för drygt en femtedel av det totala fångstvärdet från det svenska marina fisket och är därmed en mycket viktig art för fiskesektorn. Merparten av de havskräftor som säljs på den svenska marknaden fångas av svenska fiskare på västkusten och bidrar till sysselsättning i kustsamhällen där det kan vara svårt att hitta alternativa arbetstillfällen. Fisket efter havskräfta är en heltidssysselsättning för vissa fiskare men kombineras av andra med fiske efter kompletterande arter eller annan verksamhet utanför fisket, framförallt under vinterhalvåret.

Efterfrågan på havskräfta har i Sverige gynnats av höga priser på räkor. Den MSC-certifiering som nyligen skett av det svenska fisket förväntas av branschen ytterligare förstärka efterfrågan på havskräftor, både på den svenska marknaden och på exportmarknaden. För att få en bättre bild av vad som påverkar utbud, priser och handel med havskräftor och hur utvecklingen sett ut under senare år har Jordbruksverket skrivit denna rapport.

Använda källor och metod

Analysen bygger till stor del på uppgifter som lämnats av förstahandsmottagare i avräkningsnoter¹. Utöver uppgifter från avräkningsnotorna har information inhämtats genom intervjuer med personal vid Smögens samt Göteborgs fiskeauktion samt företrädare för företag som handlar med havskräftor.

Merparten (98-99 procent) av de försålda havskräftorna i första försäljningsled har fångats av svenska fiskefartyg. I analysen utgår vi enbart från de uppgifter som lämnats för dessa kvantiteter. Resterande kvantiteter har sålts av norska och danska fiskefartyg eller grossister. De havskräftor som landas av svenska fiskefartyg säljs huvudsakligen på den svenska

¹ Registrerade köpare, registrerade auktionsinrättningar m.fl. är, enligt rådets förordning 1224/2009 artikel 62, skyldiga att skicka in en avräkningsnota till behörig myndighet inom 48 timmar efter första försäljningen.

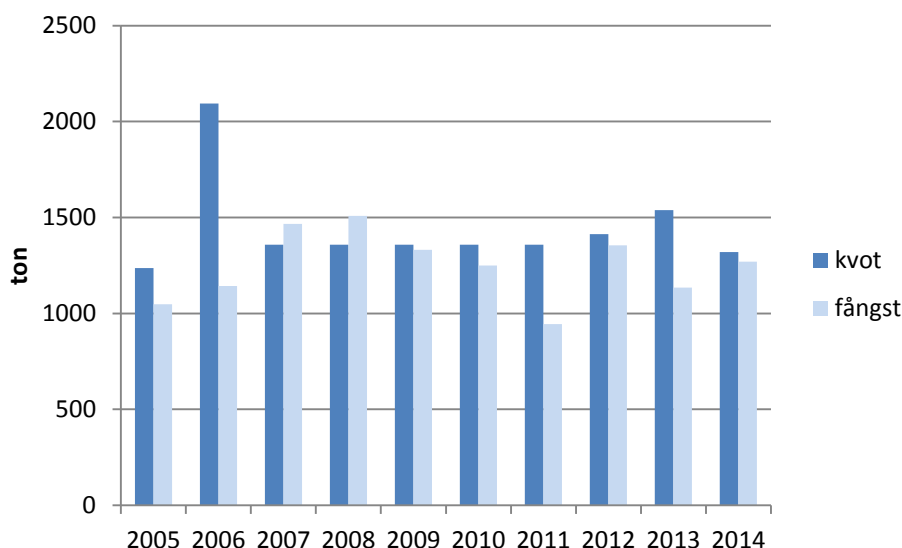
marknaden vid det första försäljningstillfället och analysen har därför huvudsakligen begränsats till försäljning av havskräftor som landats i svenska hamnar.

I vilken mån inrapporterade uppgifter i avräkningsnotorna ger en rättvisande bild av de havskräftor som sålts är inte klart. Vid intervjuer med företrädare från branschen har det framkommit att uppgifter om storlekskategori och framförallt färskhetskategori troligen är missvisande. Vi har därför inte ansett det meningsfullt att bryta ned försålda volymer eller priser per storlek- eller färskhetskategori även om dessa faktorer har betydelse när priset sätts.

Outnyttjade fångstkvoter trots stigande pristrend för havskräftor

Trots en ökad efterfrågan och stigande priser på havskräfta har svenska fiskare inte utnyttjat landets nationella fångstkvot för havskräfta fullt ut. Med hjälp av EU:s tidigare skrotningssbidrag togs många båtar som tidigare fångat havskräftor ur drift. De båtar som finns kvar har inte ökat sin produktion i motsvarande mån. Den genomsnittliga fångsten under 2010-2014 uppgick till ungefär 1 190 ton per år och låg därmed ca 100 ton lägre jämfört med föregående femårsperiod.

Försäljningen av havskräftor som fångats av svenska fiskefartyg har varierat över tiden beroende på tillgång, efterfrågan och fångstförhållanden. Av betydelse för kräftfiskets omfattning är även lönsamheten inom andra fisken eftersom många kräftfiskare kombinerar detta fiske med fiske efter andra arter.

Figur 1 Svenska fångster av havskräfta i förhållande till tilldelad nationell kvot

Källa: Havs- och vattenmyndigheten, Kvotuppgifter enligt TAC och kvotförordningarna 2005-2015, svenska fångster enligt ICES 2005-2014

Fisket av havskräfta regleras genom fångstkvoter. Beroende på beståndssituationen varierar storleken på fångstkvoten och därmed fiskarnas möjlighet att försöka marknaden med havskräftor. Utöver tilldelad svensk kvot har fiskarna möjlighet att byta till sig kvot från andra medlemsländer². Denna möjlighet har dock bara behövt tillämpas i undantagsfall.

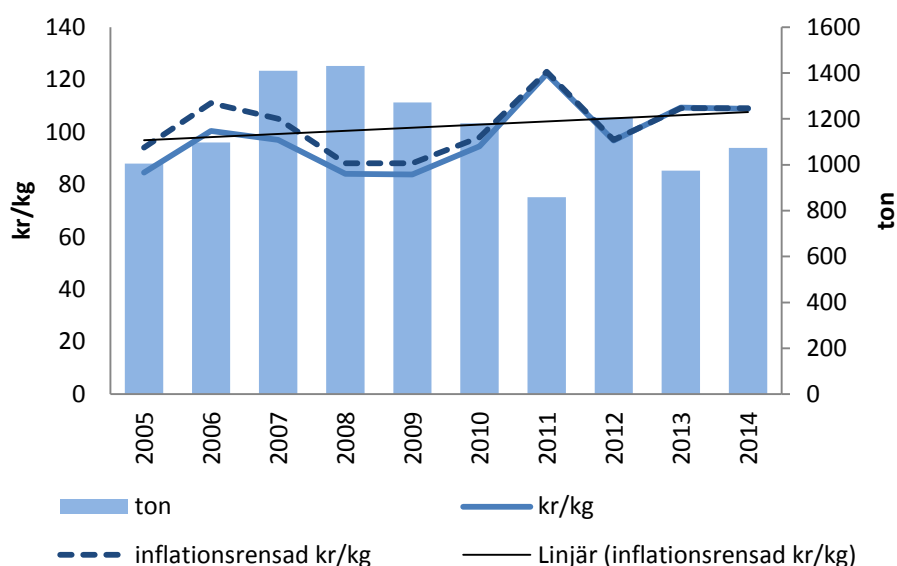
² Eventuella kvotbyten sker på nationell nivå utav Havs- och vattenmyndigheten

Under den senaste tioårsperioden har svenska fiskare vanligtvis inte utnyttjat den årliga fångstkvoten fullt ut.

En variation i utbudet har påverkat priset i första försäljningsled. Generellt sett har priset sjunkit när tillgången varit god och tvärtom. Under de senaste tio åren uppvisar det genomsnittliga priset en svagt stigande trend vilket framgår av figuren nedan. Enligt uppgift från branschen har de senaste årens höga priser på räkor gynnat marknaden för havskräftor genom en ökad efterfrågan. MSC-certifieringen av fisket av havskräfta i Skagerrak och Kattegatt januari 2015³ sägs också haft en positiv inverkan på efterfrågan.

Det totala försäljningsvärdet för havskräftor fångade av svenska fartyg har under de senaste sju åren varierat mellan 105 och 120 miljoner kr.

Figur 2 Försäljning av havskräfta (ton) fångad av svenska fiskefartyg samt pris på havskräfta i första försäljningsled (kr/kg)

Källa: Havs- och vattenmyndighetens databas, egen bearbetning

Statistik över genomsnittligt pris på havskräfta inom EU visar att prisutvecklingen i stort sett uppvisat samma mönster inom EU som på den svenska marknaden.

Höga priser även i december till följd av minskat utbud

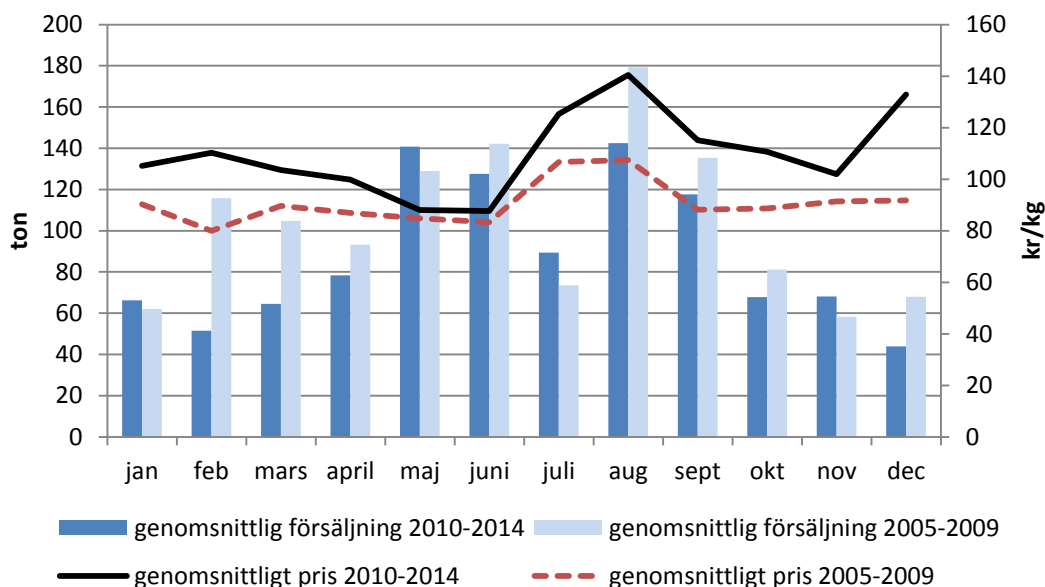
Stigande efterfrågan i samband med kräftskivor och nyårsfirande resulterar i stigande priser på havskräftor.

Sett över året är försäljningen av havskräftor som högst under maj, juni och augusti, september. Högst pris betingar havskräftan vanligtvis under augusti månad då efterfrågan stiger i samband med den traditionella kräftskivan. Under den senaste femårsperioden, undantaget 2012, noteras även en kraftig prisökning i december. Det beror troligen på att fångsten minskat samtidigt som efterfrågan ökat i samband med jul- och nyårshelg.

³ Enligt uppgift från MSC:s hemsida är det runt 100 svenska båtar som fiskar havskräfta i Skagerrak och Kattegatt. Tre fjärdedelar av dessa är certifierade.

Motsvarande prisökning syns inte under föregående femårsperiod (2005-2009) men då låg produktion och försåld volym på en högre nivå.

Figur 3 Försålda kvantiteter havskräftor som fångats av svenska fartyg (ton) och genomsnittligt pris i första försäljningsled (kr/kg) fördelat per månad

Källa: Havs- och vattenmyndighetens databas, egen bearbetning

Andelen osorterad havskräfta har minskat

Rapportering i avräkningsnotor från auktioner och andra förstahandsmottagare visar att andelen havskräftor från svenska fartyg som sålts osorterade, eller för vilka storlekskategori inte angivits, har minskat kraftigt.

De havskräftor som landas i Sverige säljs på auktionerna i Smögen och Göteborg. Vissa kvantiteter säljs också direkt till grossister och beredningsföretag. Det förekommer även att fiskarna säljer sina havskräftor direkt vid kaj till konsument. Auktionerna, grossisterna och beredningsföretagen är samtliga förstahandsmottagare och de är skyldiga att lämna in avräkningsnotor med uppgifter om bland annat försåld volym och pris.

Information från avräkningsnotorna om försåld volym och försäljningspris i första försäljningsled finns registrerat på storlekskategori. EU:s handelsnormer delar in havskräftorna i fyra storlekskategorier 1-4. Enligt branschen tillhör samtliga havskräftor som säljs på den svenska marknaden storlekskategori 1 vilket är den högsta. Inom denna kategori går det 20 havskräftor eller färre på ett kilo. De uppgifter som hämtas från avräkningsnotorna fördelas även på kategori 9 vilket innebär att havskräftorna är osorterade eller kategori 0 vilket innebär att storlekskategori inte har angivits.

Enligt uppgift från auktionerna sker en finare uppdelning av havskräftorna inom storlekskategori 1 på marknaden men denna framgår inte av de uppgifter som registreras på avräkningsnotorna. Jordbruksverket har därför inte kännedom om försålda volymer eller priser enligt denna indelning. Enligt auktionerna är indelningen inte enhetlig över hela den

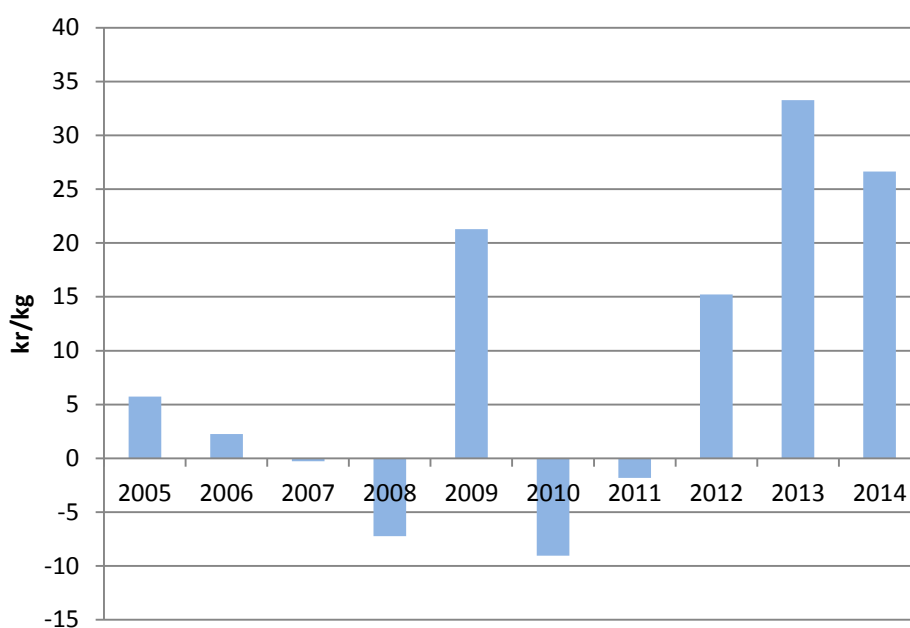
svenska marknaden utan det förekommer olika system bland fiskarna för att ange storleken på havskräftan.

Jordbruksverket har studerat uppgifter från avräkningsnotor som avser kalenderåren 2005 till 2014. Fram till 2011 såldes 75-80 procent av havskräftorna osorterade. Därefter har andelen havskräftor från svenska fartyg som sålts osorterade, eller för vilka storlekskategorin inte angivits i avräkningsnotan, minskat kraftigt.

Intervjuer med auktionerna bekräftar att andelen osorterad havskräfta har minskat. Den kraftiga förändringen av uppgifterna i inskickade avräkningsnotor beror dock troligen på en uppmaning från myndigheter att registrera storlekskategorin i avräkningsnotorna.

Sortering ger oftast bättre betalt

När man studerar priset på havskräfta för respektive storlekskategori som redovisas i avräkningsnotorna framgår det att sorterade havskräftor vanligtvis ger ett högre pris. Auktionerna bekräftar att havskräftor som sorterats efter storlek ger bättre betalt än osorterade kräftor.

Figur 4 Prisskillnad i första försäljningsled på storlekskategori 1 jämfört med havskräfta för vilka storlekskategorin inte registrerats i avräkningsnotan

Källa: Havs- och vattenmyndighetens databas, egen bearbetning

I figuren ovan jämförs priset på havskräftor som klassificerats som storlekskategori 1 med havskräftor för vilka storlekskategorin inte registrerats i avräkningsnotan. Det framgår tydligt att havskräftor som sorterats efter storlek har genererat ett högre pris, framförallt under de tre sista åren som studerats. År 2005 fick fiskaren i genomsnitt ungefär 5 kr mer betalt per kilo för storlekskategori 1 jämfört med osorterade havskräftor. Under 2013 och 2014 gav storlekskategori 1 runt 30 kr mer betalt per kilo i genomsnitt jämfört med de havskräftor för vilka det inte registrerats någon storlekskategori i de insända avräkningsnotorna. Det bör

noteras att vissa volymer registrerats som kategori 2 i avräkningsnotorna fastän de förmodligen borde registrerats som kategori 1. Vi vet inte i vilken mån det påverkar det framräknade genomsnittspriset för storlekskategori 1. Auktionerna bekräftar dock bilden av att havskräftor som sorterats efter storlek ger bättre betalt än osorterade kräftor.

Ungefär 99 procent av de havskräftor som säljs av svenska fiskefartyg landas i hamnar på västkusten. Av den totala mängden osorterade havskräftor, eller kräftor för vilka det inte angivits storlekskategori, har också störst andel landats på västkusten följt av Danmark. Under 2014 landades ungefär 90 procent av de osorterade/icke storleksklassificerade havskräftorna i Danmark. I Danmark inbringade dock de osorterade/icke storleksklassificerade havskräftorna ett högre genomsnittspris under samtliga tre studerade år (2012-2014). På den svenska västkusten fick dock fiskarna i genomsnitt sämre betalt för de osorterade/icke storleksklassificerade havskräftorna undantaget år 2014.

Fångstområde och hantering avgör kvaliteten och påverkar priset

Priset på havskräfta beror delvis på var den är fångad. Den havskräfta som landas i Hallands län är oftast mindre och ljusare till färgen än den kräfta som landas i Västra Götalands län och betingar därför ett lägre pris.

Priset på havskräftan är även beroende på dess kvalitet vilken i sin tur påverkas av bland annat typ av fiskeredskap och hantering. Vi kan se prisskillnader mellan landningshamnar i Västra Götaland vilka delvis förklaras av att burfångade kräftor ger bättre betalt och att dessa är vanligare i vissa landningshamnar.

Av tabellen nedan framgår att svenska fiskefartyg landar betydligt mer havskräftor i Västra Götalands län jämfört med Hallands län. Vidare framgår att det genomsnittliga försäljningspriset för de havskräftor som landats i Västra Götalands län legat 12-18 procent högre jämfört med de havskräftor som landats i Hallands län. Högst genomsnittligt pris har de havskräftor som landats i Strömstad, Lysekil och på Tjörn betingat. Skillnaden i pris förklaras inte av de storlekskategorier som finns redovisade på avräkningsnotorna. Som nämnts tidigare sker dock en mer detaljerad uppdelning av havskräftorna inom storlekskategori 1 och enligt auktionerna förklaras skillnaden i pris på havskräftor landade i Hallands län och Västra Götalands län med att de skiljer i storlek och färg. Havskräftor fångade i Skagerrak sägs generellt vara större, mörkare till färgen och mer eftertraktade av konsumenterna än de havskräftor som fångas i Kattegatt.

Det genomsnittliga försäljningspriset varierar även för havskräftor som landats i olika hamnar inom Västra Götaland. Enligt information från auktionerna har fångstmetoden betydelse för prissättningen. Havskräftor som fångats med bur genererar i allmänhet ett högre pris jämfört med havskräftor som fångats med trål och det är vanligare med burfångade kräftor i den norra delen av länet vilket kan förklara en del av prisskillnaden mellan länets hamnar. Anledningen till att burfångade havskräftor säljs till högre pris är att tid mellan fångst och landning ofta är kortare samt att de hanteras mer varsamt jämfört med de trålfångade och därför är av bättre kvalitet. Annan hantering och utrustning på fiskefartygen, exempelvis kylförvaring, inverkar också på kräftornas kvalitet och därmed på priset. Enligt auktionerna och andra branschföreträdare kan de se skillnad i kvalitet mellan havskräftor som landas av olika fiskebåtar.

Tabell 1 Kvantiteter havskräftor som landats av svenska fartyg i respektive hamn inklusive deras genomsnittliga försäljningsvärde i första led

Landningshamn	2012		2013		2014	
	kg	kr/kg	kg	kr/kg	kg	kr/kg
Hallands län	304 465	86,57	213 271	96,23	195 854	99,22
Falkenberg			38 639	96,00	31 050	98,63
Kungsbacka	1 937	102,22	12 680	116,19	15 228	102,48
Varberg	235 974	83,94	161 952	94,73	149 576	99,01
Västra Götalands län	891 110	100,44	748 017	113,65	862 177	111,32
Göteborg	103 212	105,84	84 963	116,32	95 289	116,16
Lysekil	100 284	106,61	63 132	122,04	78 658	123,37
Orust	16 079	110,04	29 866	112,07	34 173	104,60
Sotenäs	167 208	94,09	166 008	108,48	189 928	104,94
Strömstad	45 069	109,65	32 573	119,15	33 081	118,73
Tanum	195 403	97,73	147 838	117,92	183 918	114,20
Tjörn	45 805	111,11	41 263	123,32	35 456	117,78
Öckerö	217 223	97,48	182 341	107,83	211 479	106,70
Danmark	7 686	78,28	7 759	78,32	14 092	80,23

Källa: Havs- och vattenmyndighetens databas, egen bearbetning

Exportmarknadens betydelse har minskat

För fem år sedan exporterades cirka 80 procent av de svenskfångade havskräftorna. Idag har denna andel minskat till ca 20-25 procent. Anledningen är att en större andel istället avsätts på den svenska marknaden som gynnats av höjda priser på räka samtidigt som fångsterna av havskräfta gått ner.

Importen av havskräftor har legat på en lägre nivå än exporten och varierat från år till år. En ökad efterfrågan och därmed stigande priser på den svenska marknaden har utöver minskad export även resulterat i en tydlig uppgång av importen under 2014.

Utbudet och prisbilden på den svenska marknaden påverkas även av utrikeshandeln. Import och export av frysta samt levande, färska och kylda havskräftor kan utläsas av SCB:s handelsstatistik. När det gäller beredda eller konserverade produkter går dock inte havskräftorna att skilja från sötvattenskräftorna. Enligt uppgift från branschen är handeln med beredda produkter begränsad.

För fem år sedan exporterades enligt branschen cirka 80 procent av de svenskfångade havskräftorna. Kräftorna har framförallt sålts till den sydeuropeiska marknaden, ofta efter

beredning i Danmark. Idag exporteras enligt branschen uppskattningsvis 20-25 procent av fångsten. Om exporterade volymer i SCB:s handelsstatistik sätts i relation till fångststatistiken enligt ICES blir den beräknade exportandelen dock lägre. Den redovisade utvecklingen blir emellertid den samma, det vill säga en minskning av exportens andel i relation till produktionen. Anledningen till minskningen är att en större andel istället avsätts på den svenska marknaden då havskräftan gynnats av höjda priser på räka samtidigt som produktionen gått ner.

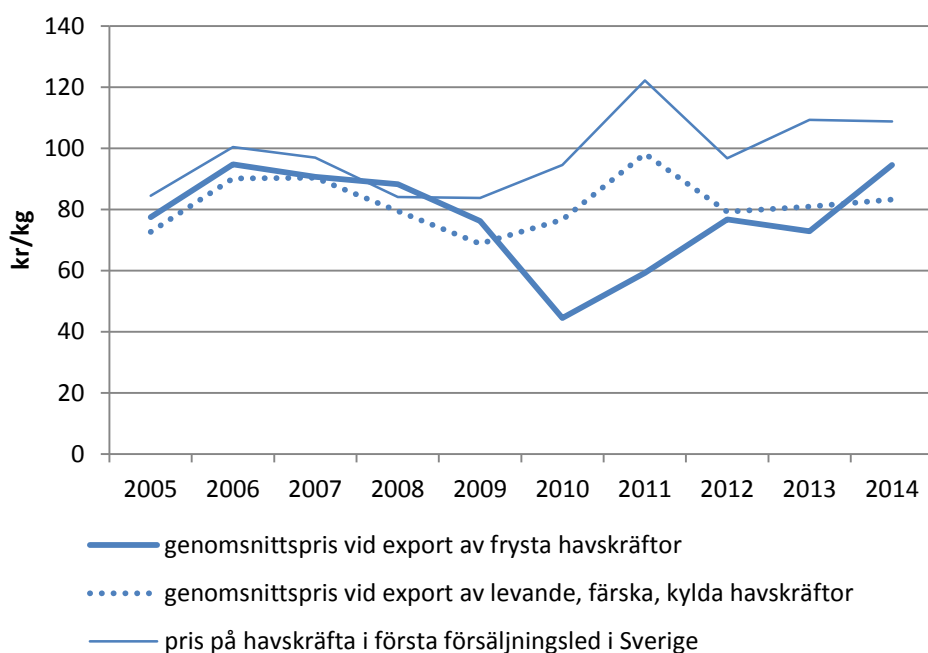
Tabell 2 Sveriges export av kräftdjur under 2005-2014

	Frysta havskräftor		Levande, färska, kylda havskräftor	
	ton	tkr	ton	tkr
2005	112	8 680	198	14 392
2006	123	11 655	328	29 557
2007	106	9 606	635	57 360
2008	21	1 854	674	53 564
2009	12	915	502	34 513
2010	2	89	357	27 339
2011	4	237	237	23 267
2012	70	5 369	235	18 622
2013	10	729	82	6 632
2014	6	567	100	8 326

Källa: SCB:s databas, egen bearbetning

Vid handel med havskräfta skiljer aktörerna på färskmarknadspris respektive infrysningspris. Infrysningspriset ligger normalt lägre än färskmarknadspriset. Uppgifter om genomsnittligt exportvärde baserat på SCB:s handelsstatistik ger endast delvis stöd för detta konstaterande. Det ska dock poängteras att det endast exporterats mindre kvantiteter frysta kräftor under 2008-2014.

Det genomsnittliga exportpriset för de levande, färska eller kylda havskräftorna följer det svenska genomsnittliga avräkningspriset rätt väl. Det genomsnittliga exportpriset ligger något lägre än avräkningspriset och denna prisskillnad har ökat över tiden. Det genomsnittliga avräkningspriset inkluderar både kräftor som säljs på export och kräftor som säljs på hemmamarknaden. Priset på de havskräftor som säljs till svenska köpare borde därför i snitt ligga än högre än vad avräkningspriset visar.

Figur 5 Svenskt avräkningspris på havskräfta samt genomsnittspris⁴ vid export av havskräfta från Sverige

Källa: SCB:s databas samt Havs- och vattenmyndigheten, egen bearbetning

Importen av havskräftor har legat på en lägre nivå än exporten. Störst kvantiteter havskräftor importeras från Danmark men det sker även import från t.ex. Norge, Nederländerna och Storbritannien. Volymerna har varierat något från år till år och det går inte att avläsa någon tydlig trend.

⁴ Uträknat som totalt exportvärde enligt SCB:s handelsstatistik dividerat med total exportvolym enligt samma källa.

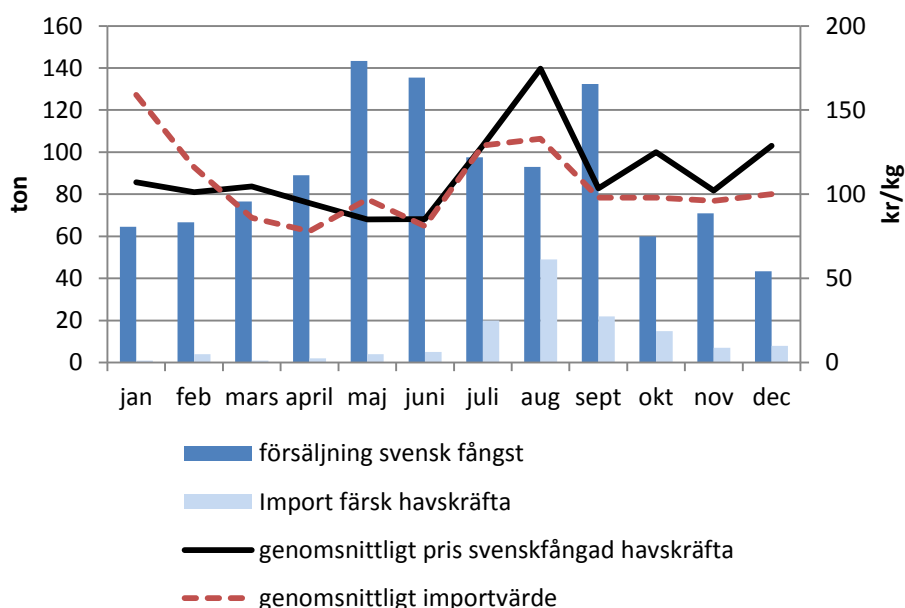
Tabell 3 Sveriges import av kräftdjur under 2005-2014

	Frysta havskräftor		Levande, färska, kylda havskräftor	
	ton	tkr	ton	tkr
2005	50	3 856	59	5 519
2006	53	4 566	48	4 753
2007	45	3 894	74	7 385
2008	43	3 344	63	6 656
2009	34	2 565	67	6 083
2010	48	3 272	95	10 453
2011	55	4 933	77	9 807
2012	46	3 752	72	8 044
2013	30	2 451	95	10 825
2014	53	3 906	137	15 851

Källa: SCB:s databas, egen bearbetning

Under 2014 ökade importen av framförallt färska havskräftor men även av frysta kräftor. Statistiken visar att färska havskräftor framförallt importeras under augusti och september när det är en stor efterfrågan till kräftskeivorna och det svenska fisket inte förmår att mätta marknaden. Under 2014 kunde man se att den importerade volymen under dessa månader var högre än tidigare år men även att det importerades havskräftor under andra månader när importen normalt sett varit obefintlig. Stigande priser har troligen ökat intresset för den svenska marknaden. Diagrammet nedan visar det genomsnittliga försäljningspriset på de svenskfångade havskräftorna samt ett framräknat importpris⁵ för de importerade färska havskräftorna. Enligt statistiken ligger de importerade havskräftorna ofta lägre i pris jämfört med de svenskfångade. Av handelsstatistiken går dock inte att utläsa de importerade kräftornas storlek eller kvalitet och vi vet därför inte om de är fullt jämförbara med de svenskfångade kräftorna.

⁵ Uträknat som totalt importvärde enligt SCB:s handelsstatistik dividerat med total importvolym enligt samma källa.

Figur 6 Utbud och genomsnittligt pris på havskräfta på den svenska marknaden i första försäljningsled under 2014

Källa: SCB:s databas samt Havs- och vattenmyndighetens databas, egen bearbetning

Medvetna konsumenter och branschgemensamma riktlinjer påverkar framtiden

Marknaden för svenskfångad havskräfta förefaller vara god. Det finns en ökad efterfrågan bland svenska konsumenter på havskräftor och de är beredda att betala ett högre pris för kräftorna.

MSC-certifiering av fisket efter havskräfta garanterar att kräftorna kommer från ett hållbart fiske vilket är viktigt för att få marknadstillträde. Branschen har därmed ökat förutsättningarna för en fortsatt, och eventuellt utökad, efterfrågan på havskräfta på både den svenska marknaden och exportmarknaden. En ökad efterfrågan på certifierade produkter av både konsumenter och detaljhandeln känns igen för andra arter. WWF:s fisk- och sjömatguide förefaller också spela en allt större roll, då flera detaljhandelskedjor valt att inte sälja produkter som markerats med rött ljus i den guiden.

EU:s handelsnormer kräver att havskräftor sorteras efter storleks- och färskhetskategori och att de märks upp. Differentieringen av havskräftorna efter storlek och kvalitet är också ett önskemål från marknaden. I de fall det inte redan sker skulle en sortering av kräftorna i många fall ge bättre betalt. Vidare har det framkommit att det finns behov av en finare uppdelning på storlekskategori än vad som är fallet enligt EU:s handelsnormer men att det saknas ett enhetligt system för detta. Precis som man samarbetat kring MSC-certifieringen bör branschen överväga att utarbeta gemensamma riktlinjer för kategorisering av kräftorna i de fall man önskar ge mer detaljerad information än vad som är lagstadgat enligt handelsnormerna.

På tal om jordbruk och fiske publiceras på den här sidan på webbplatsen:

<http://www.jordbruksverket.se/amnesraden/handel/politikochframtid/patalomjordbruk.4.6b0af7e81284865248a80002531.html>

Det finns en prenumeration kopplad till nyhetsbrevet.

Kontaktperson: Annelie Rosell 036-15 51 29
